

UNELE DELIMITĂRI CONCEPTUALE PRIVIND SERVICIILE FUNERARE ȘI PRESTATORII ACESTORA

Silviu-Dorin ȘCHIOPU

Abstract:

Not long ago the „Technical and Health Rules regarding the funeral services, burial, cremation, transport, exhumation and reburial of human corpses, cemeteries, human crematoriums, and also the professional criteria that must be met by the providers of funeral services” entered into force. This new legislation details the concepts of „funeral services” and „providers of funeral services”. For a better understanding of these two concepts, this article aims to delineate the latter from other kindred concepts such as crematorium/cemetery administrator or embalmer and also to classify the funeral services according to the person that delivers them.

Keywords: funeral services, provider of funeral service, embalming, thanatopraxy, burial, cremation.

Regimul juridic al serviciilor funerare a suferit la finele anului trecut o amplă reformă odată cu intrarea în vigoare a *Normelor tehnice și sanitare* privind serviciile funerare, înhumarea, incinerarea, transportul, deshumarea și reînhumarea cadavrelor umane, cimitirele, crematoriile umane, precum și criteriile profesionale pe care trebuie să le îndeplinească prestatorii de servicii funerare și nivelul fondului de garantare¹, elaborarea acestor norme fiind prevăzută de *Legea nr. 102/2014*², act normativ ce a avut ca scop declarat reglementarea unitară și transparentă a serviciilor funerare³.

¹ Aprobate prin H.G. nr. 741 din 12 octombrie 2016, publicată în M. Of. nr. 843 din data de 24 octombrie 2016, act normativ denumit în continuare, *brevitatis causa*, „norme”.

² Art. 40 lit. a) din *Legea nr. 102* din 8 iulie 2014 privind cimitirele, crematoriile umane și serviciile funerare, publicată în M. Of. nr. 520 din data de 11 iulie 2014, act normativ denumit în continuare, *brevitatis causa*, „legea”.

³ A se vedea Camera Deputaților, *Expunere de motive la Proiectul de Lege privind cimitirele, crematoriile umane și serviciile funerare*, disponibilă la <http://www.cdep.ro/proiecte/2009/500/90/2/em592.pdf> [consultată la data de 20.04.2017].

Totuși, normele nu asigură o reglementare unitară a serviciilor funerare de vreme ce, la art. 2 alin (2) se prevede în mod expres că acestea „nu se aplică [...] activităților specifice serviciilor de prosectură realizate numai în *spitale* și în *instituțiile de medicină legală* (s.n.)”, aceste activități urmând a fi desfășurate potrivit prevederilor Legii nr. 104/2003⁴.

Inițial, pentru alinierea la standardele de performanță practicate în statele europene în ceea ce privește serviciile funerare s-a propus, în forma supusă consultării publice, un program de formare profesională unitar, care să includă în competențele profesionale cunoștințe teoretice și practice care să permită abordarea oricărui caz de deces, respectiv atât cele simple, ce necesită doar îmbălsămare, cât și cele complexe, ce implică refacerea corpului și estetica mortuară, iar diploma obținută să permită practicarea autopsiei și tanatopraxiei atât în sistemul de stat (*unități sanitare și medico-legale*), cât și în sistemul privat (*servicii funerare*)⁵.

Cum asociațiile profesionale și sindicale ale anatomo-patologilor s-au opus unei formări unitare, motivând că, în afara unităților sanitare, nu este permis să se practice autopsia iar ca atare cei care practică îmbălsămarile în afara unităților sanitare nu trebuie să primească o formare în acest sens⁶, domeniul de aplicare al *Normelor tehnice și sanitare privind serviciile funerare* se oprește la poarta spitalelor și a instituțiilor de medicină legală, dincolo de care nu se poate vorbi de servicii funerare, ci de activităților specifice serviciilor de prosectură, iar manipularea cadavrelor umane este guvernată de Normele metodologice din 1 aprilie 2004 de aplicare a Legii nr. 104/2003⁷.

Potrivit art. 21 alin. (1) din lege, *serviciile funerare* constau în: primirea comenzii pentru înmormântare, transportul persoanei decedate, pregătirea pentru înmormântare, așezarea pe catafalc și organizarea ceremoniei de ultim rămas bun, coborârea sicriului în mormânt, deschiderea și închiderea mormântului, exhu-

⁴ *Legea nr. 104 din 27 martie 2003* privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului, republicată în M. Of. nr. 213 din data de 25 martie 2014.

⁵ A se vedea art. 13 din *Proiectul Hotărârii de Guvern* pentru aprobarea normelor tehnice și sanitare privind serviciile funerare, înhumarea, incinerarea, transportul, deshumarea și reînhumarea cadavrelor umane, cimitirele, crematoriile umane, precum și criteriile profesionale pe care trebuie să le îndeplinească prestatorii de servicii funerare, elaborat de Ministerul Sănătății, disponibil la adresa http://old.ms.ro/documente/HG_1233_2516.pdf [consultat la data de 22.06.2017].

⁶ Guvernul României, *Nota de fundamentare la H.G. nr. 741/2016* pentru aprobarea Normelor tehnice și sanitare privind serviciile funerare, înhumarea, incinerarea, transportul, deshumarea și reînhumarea cadavrelor umane, cimitirele, crematoriile umane, precum și criteriile profesionale pe care trebuie să le îndeplinească prestatorii de servicii funerare și nivelul fondului de garantare, p. 4, disponibilă la adresa http://gov.ro/fisiere/subpagini_fisiere/NF_HG_741-2016.pdf [consultată la data de 26.11.2016].

⁷ Aprobate prin H.G. nr. 451 din 1 aprilie 2004, publicată în M. Of. nr. 340 din data de 19 aprilie 2004.

marea și reînhumarea, incinerarea, preluarea urnei și așezarea acesteia în nișa specială, predarea urnei. Normele, prin art. 2 alin. (1) teza a II-a, vin în completare precizând că pregătirea defunctului pentru înmormântare include și îngrijirile mortuare ce sunt adresate direct corpului defunctului, precum manoperele de spălare și igienizare, îmbălsămare și tanatopraxie.

Astfel, serviciile funerare cuprind *toate serviciile ce pot fi aduse unui defunct și familiei acestuia după momentul decesului*, serviciile funerare îndreptându-se către defunct și familia acestuia din respectul pe care societatea îl manifestă față de demnitatea umană și din solidaritate față de membrii săi.

Trebuie să remarcăm că *serviciile funerare* avute în vedere de lege și a norme privesc exclusiv *rămășițele pământești* ale defunctului. De aceea, potrivit art. 21 alin. (4) din lege, serviciul religios oficiat de reprezentanții cultelor cu ocazia înmormântării nu se consideră prestare de servicii funerare, acesta adresându-se nu corpului, ci sufletului celui trecut la cele veșnice. La fel, în cazul serviciilor contractate pentru sufletul defunctului, precum pomenile de 3, 9, 40 zile, apoi cele de 3 luni, 6 luni și de un an⁸.

Prevederile legii, potrivit art. 1 alin. (1) lit. b), se aplică persoanelor fizice și/sau juridice care prestează servicii funerare, precum și activități legate de întreținerea și funcționarea cimitirelor, a operelor comemorative sau a crematoriilor umane. Astfel, în principiu, *prestatorul de servicii funerare* poate fi atât o persoană fizică, cât și o persoană juridică.

De asemenea, se distinge între *serviciile funerare*, pe de o parte, și *activitățile legate de întreținerea și funcționarea cimitirelor*, a operelor comemorative sau a crematoriilor umane, pe de altă parte, acestea din urmă neincluzând serviciile ce pot fi aduse unui defunct și familiei acestuia după momentul decesului (ex. administratorul cimitirului este obligat să asigure, atunci când este nevoie, renovarea clădirilor, întreținerea și menținerea în funcțiune a infrastructurii din cimitir, precum și întreținerea zonelor verzi). Pe lângă activitățile legate de întreținerea și funcționarea cimitirelor, administratorul cimitirului are obligația de a stabili regulile privind prestarea altor servicii – decât prestarea serviciilor de înhumare – de către operatori economici sau de persoane fizice autorizate (ex. executarea și repararea lucrărilor funerare subterane și supraterane).

În concluzie, în materie funerară trebuie să distingem între *serviciile funerare*, *serviciile religioase* oficiate de reprezentanții cultelor, *activitățile legate de întreținerea și funcționarea cimitirelor*, a operelor comemorative sau a crematoriilor umane, precum și *alte servicii* prestate în cadrul cimitirului de către operatori economici sau de persoane fizice autorizate.

⁸ A se vedea și Filip Pavel, *Partea sufletului. Un vechi obicei juridic de sorginte romană, încorporat în conținutul desemnat prin noțiunea de „sarcină a moștenirii”*, în Revista română de jurisprudență, nr. 4/2016, p. 181 și urm.

În ceea ce privește *prestatorul de servicii funerare*, art. 25 alin. (1) din lege precizează însă că pot presta servicii funerare *operatorii* care îndeplinesc *criteriile prevăzute de lege și de norme și care obțin avizul consiliului local al unității administrativ-teritoriale în care își desfășoară activitatea*.

Cum legea a consacrat o viziune ce are ca pilon central *protecția consumatorului de produse și servicii funerare*⁹, pentru înțelesul noțiunii de „operator” ar trebui să ne raportăm la Codul consumului¹⁰. Acesta definește *operatorul economic* ca fiind persoana fizică sau juridică, autorizată, care în cadrul activității sale profesionale fabrică, importă, depozitează, transportă sau comercializează produse ori părți din acestea sau prestează servicii. Astfel, *prestatorul de servicii funerare* ar putea fi atât o persoană fizică autorizată, cât și o persoană juridică.

Normele ce explicitază prevederile legii impun însă ca, anterior efectuării activităților specifice, prestatorii de servicii funerare să fi obținut, pe lângă avizul consiliului local al unității administrativ-teritoriale, și o *autorizație sanitară de funcționare* emisă de către direcțiile de sănătate publică județene, respectiv a municipiului București.

În vederea obținerii autorizației sanitare, potrivit alin. (2) lit. b) din anexa 1 la norme, prestatorul de servicii funerare trebuie să depună la direcția de sănătate publică inclusiv o copie de pe *certificatul de înregistrare a societății la registrul comerțului*. Față de această cerință, *o persoană fizică autorizată nu va putea avea calitatea de prestator de servicii funerare*, numai o societate putând avea această calitate. Prin urmare, numai operatorul economic, persoană juridică care îmbracă forma unei societăți (ex. S.R.L. sau S.A.) va putea presta serviciile funerare prevăzute de Legea nr. 102/2014 și de normele sale de aplicare¹¹.

Prestatorii de servicii funerare nu pot realiza însă întregul spectru de servicii funerare enumerate la art. 21 alin. (1) din lege și art. 2 alin. (1) teza a II-a din norme. Unele servicii funerare nu pot fi efectuate decât de anumite persoane anume desemnate în mod expres de lege, precum este cazul *exhumărilor și reînhumărilor* care pot fi realizate numai de către *administrațiile cimitirelor*, în prezența familiei persoanei decedate sau a unui reprezentant al acesteia și a administratorului cimitirului, cu respectarea normelor sanitare anti-epidemice. Cimitirele sunt unicele

⁹ A se vedea Silviu-Dorin Schiopu, *Contravenții prevăzute de Legea nr. 102/2014 privind cimitirele, crematoriile umane și serviciile funerare*, în Revista Universul Juridic nr. 5/2017, p. 129.

¹⁰ Legea nr. 296 din 28 iunie 2004 privind Codul consumului, republicată în M. Of. nr. 224 din data de 24 martie 2008.

¹¹ Cum persoanele fizice autorizate nu pot fi prestatori de servicii funerare potrivit normelor, aceste persoane care deja desfășurau activități de pompe funebre și similare (Cod CAEN 9603) nu vor mai putea obține *autorizația sanitară pentru prestarea de servicii funerare potrivit noii legi și normelor sale de aplicare*, fiind expuse prin urmare sancțiunii contravenționale prevăzută de art. 3 alin. (1) lit. a) din H.G nr. 857 din 24 august 2011 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor la normele din domeniul sănătății publice, publicată în M. Of. nr. 621 din data de 1 septembrie 2011.

în măsură a desfășura și activitățile de înmormântare¹²/înhumare, la fel cum numai crematoriile umane pot incinera persoanele decedate.

Deși cimitirele și crematoriile oferă *servicii funerare* (ex. coborârea sicriului în mormânt, deschiderea și închiderea mormântului), nu sunt *prestatori de servicii funerare* în sensul legii. În timp ce, precum am văzut, prestator de servicii funerare nu poate fi decât o societate înscrisă în registrul comerțului, cimitirele și crematoriile umane, potrivit art. 1 alin. (2) lit. a) din lege, se pot afla în proprietatea sau în administrarea „cultelor, bisericilor și comunităților religioase, [...] autorităților administrației publice locale (sic!)¹³, operatorilor economici, fundațiilor și asociațiilor”. Unele cimitire se află în proprietatea publică a statului și sunt administrate de Ministerului Apărării Naționale¹⁴.

Anterior reglementării unitare a activităților de înființare, funcționare, închidere a cimitirelor, precum și a serviciilor funerare, potrivit art. 22 alin. (2) din *Regulamentul-cadru din 15 iunie 2004 de organizare și funcționare a serviciilor publice de administrare a domeniului public și privat de interes local*¹⁵ serviciile necesare colectivităților locale, respectiv organizarea și funcționarea cimitirelor, erau asigurate în sistem privat de către unitățile parohiale, iar în sistem public prin cimitirele de stat/locale. Legea a lărgit însă sfera persoanelor care pot deține în administrare cimitire prin introducerea operatorilor economici, a asociațiilor și fundațiilor, însă trebuie să subliniem că activitățile legate de organizarea, întreținerea și funcționarea cimitirelor nu constituie servicii funerare.

Prestatorul de servicii funerare, potrivit art. 8 lit. e) din norme, trebuie să aibă în dotare *spații corespunzătoare*, destinate activităților pe care le prestează, și *autovehicule special amenajate*: a). spațiul destinat activităților de servicii funerare, cu o zonă de primire a clienților și spațiu de prezentare a produselor; b). spațiul pentru prestarea activităților de îngrijiri mortuare¹⁶; în cazul în care acest spațiu este situat în continuarea spațiului destinat activităților de servicii funerare, se

¹² Art. 16 alin. (1) din lege: „Înmormântarea poate fi religioasă sau laică, precedată sau nu de incinerare”. Tot uși, în cazul incinerării, urnele pot fi depuse în locurile special amenajate ale crematoriului (columbar), situație în care nu mai puteam vorbi de înmormântare în sensul clasic, respectiv de „ceremonia, ritualul așezării în mormânt; îngropare, înhumare, îngropăciune” (DEX 1998).

¹³ În realitate, potrivit Legii nr. 213/1998 privind proprietate publică și regimul juridic al acesteia, titularul dreptului de proprietate este unitatea administrativ-teritorială, nu administrația publică locală, așa cum în mod eronat se precizează în textul legii la art. 1 alin. (2) lit. a) – a se vedea Consiliul Legislativ, *Aviz referitor la propunerea legislativă privind cimitirele și serviciile funerare*, p. 4, disponibil la <http://www.cdep.ro/proiecte/2009/500/90/2/cl592.pdf> [consultat la data de 20.04.2017].

¹⁴ A se vedea art. 1 alin. (2) din *Regulamentul privind organizarea și administrarea cimitirelor militare*, aprobat prin Ordinul nr. M.117 din 4 octombrie 2016, publicat în M. Of. nr. 854 din 27 octombrie 2016.

¹⁵ Aprobat prin H.G. nr. 955 din 15 iunie 2004, publicată în M. Of. nr. 660 din data de 22 iulie 2004.

¹⁶ În cazul în care prestatorul de servicii funerare realizează servicii de îmbalsămare/tanatopraxie în zone rurale, unde nu există un spațiu pentru prestarea activităților de îngrijiri mortuare, iar persoana decedată nu a suferit de o boală infecțioasă, acestea pot fi realizate dacă deține un *autovehicul de asistență funerară mobilă*.

asigură un circuit separat de activitatea de primire a clienților și prezentare a produselor; c). cel puțin un autovehicul pentru transport cadavre; pentru ceremonia de înmormântare urmând a fi folosit un autovehicul de paradă funerară, în proprietate sau închiriat. Acesta poate presta servicii funerare precum primirea comenzii pentru înmormântare¹⁷, transportul persoanei decedate, pregătirea pentru înmormântare, așezarea pe catafalc și organizarea ceremoniei de ultim rămas bun.

În ceea ce privește pregătirea pentru înmormântare, mai precis *îngrijirile mortuare ce sunt adresate direct corpului defunctului*, precum manoperele de spălare și igienizare, îmbălsămare și tanatopraxie, acestea nu pot fi realizate – ca efect al încheierii unui contract de prestări servicii între prestatorul de servicii funerare și persoana care dispune cu privire la înmormântare – decât de un tanatopractor angajat cu contract de muncă de către prestatorul de servicii funerare.

Dovada că prestatorul de servicii funerare are angajat un tanatopractor constituie condiție *sine qua non* atât pentru obținerea avizului consiliului local al unității administrativ-teritoriale în care își desfășoară activitatea [art. 9 alin. (1) lit. b) pct. 1 din norme], cât și pentru autorizarea sanitară pentru prestarea de servicii funerare [alin. (2) lit. f) din anexa nr. 1 din norme]. Prestatorii de servicii funerare sunt avizați de consiliile locale din punct de vedere al capacității financiare și profesionale iar, întrucât vor avea angajat un tanatopractor și vor realiza la cerere îmbălsămări și lucrări de estetică mortuară, spațiile în care își desfășoară activitatea trebuie să îndeplinească condiții igienico-sanitare bine definite, iar activitatea, fiind una de risc, trebuie să fie autorizată de către direcțiile de sănătate publică județene și a municipiului București. În mod similar, avem autorizarea sanitară a cimitirelor pentru activități de înmormântare/înhumare (anexa nr. 4 la norme) și cea a crematoriilor umane pentru activități de incinerare a persoanelor decedate (anexa nr. 8 la norme).

Tanatopractorul trebuie să dețină diploma de absolvire a programului de formare teoretică și practică¹⁸ în urma căruia a obținut dreptul de liberă practică cu dreptul de a completa și semna certificatul de îmbălsămare¹⁹. Tanatopractorii, în

¹⁷ În vederea prevenirii și combaterii evaziunii fiscale, potrivit art. 11 din lege, prestatorii de servicii funerare păstrează și arhivează *contractele de prestări servicii și copiile documentelor fiscale* timp de 5 ani.

¹⁸ Programele de formare pentru tanatopractori ar fi trebuit să fie organizate în parteneriat cu institutele de medicină legală din centrele universitare și serviciile de medicină legală județene, respectiv a municipiului București care pot oferi atât baza practică, cât și posibilitatea participării cadrelor universitare, precum și cu alți furnizori de formare acreditați în domeniul tanatopraxiei, entități publice și/sau private, în baza unor curricule de pregătire cu caracter național, aprobate prin ordin al ministrului sănătății, în termen de 60 de zile de la intrarea în vigoare a normelor, ceea ce nu s-a întâmplat încă.

¹⁹ Certificatul de îmbălsămare/tanatopraxie servește la certificarea îmbălsămării cadavrului, în vederea transportului în altă localitate decât cea în care s-a produs decesul, situată la minimum 30 km, și pentru depunerea la capelă/spații publice, cu sicriul deschis.

urma promovării examenului național primesc nu numai dreptul de a semna certificatele de îmbălsămare ci și „poartă întreaga responsabilitate a efectuării acestei proceduri”²⁰.

Certificatul de îmbălsămare conține, printre altele, și următoarele mențiuni: faptul că a). procedura de îmbălsămare și/sau tanatopraxie nu a urmărit conservarea definitivă a corpului defunctului; b). s-au folosit numai substanțe chimice standardizate a căror compoziție a fost, potrivit legii, avizată conform H.G. nr. 617/2014, cu modificările și completările ulterioare, din care un eșantion cu 50 ml de substanță se află deus lângă decedat; c). s-a avut în vedere ca prin metoda folosită să se constituie riscuri biologice, ocupaționale și pentru mediu cât mai reduse; d). o brățară cu datele de identificare ale firmei de pompe funebre care a acordat serviciile funerare, îngrijirile mortuare și serviciile de tanatopraxie s-a aplicat pe mâna dreaptă/stângă a decedatului.

Aceste mențiuni privesc metodele și tehnicile de tanatopraxie reglementare în cadrul capitolului III din norme. Potrivit art. 17 alin. (1) din norme: „Produsele folosite la conservarea cadavrului, precum cele folosite la îmbălsămare/tanatopraxie trebuie să facă parte din categoria produselor biocide și să fie avizate/autorizate conform prevederilor H.G. nr. 617/2014, cu modificările și completările ulterioare”²¹, folosirea altor produse decât cele menționate constituind contravenție sancționată cu amendă de la 10.000 lei la 20.000 lei.

De asemenea, potrivit art. 17 alin. (2) și (3) din norme, produsele biocide folosite la îmbălsămare/tanatopraxie trebuie utilizate în conformitate cu prevederile din actul administrativ de punere pe piață a produselor respective și în cantități care să nu ducă la conservarea definitivă a corpului, pentru a evita contaminarea solului și a permite reînhumările ulterioare. În cazul înhumării, eșantioane din aceste substanțe în flacoane din material plastic de minimum 50 ml, cu dop autosigilant și etichetate, trebuie puse alături de defunct în sicriu iar pe etichetă se consemnează denumirea produsului, denumirea producătorului, numărul avizului, precum și firma de servicii funerare care a realizat îngrijirile mortuare. Încălcarea art. 17 alin. (2) și (3) din norme constituie de asemenea contravenție și se sancționează cu amendă de la 1000 la 5000 de lei.

²⁰ Guvernul României, *Nota de fundamentare la H.G. nr. 741/2016* pentru aprobarea Normelor tehnice și sanitare privind serviciile funerare, înhumarea, incinerarea, transportul, deshumarea și reînhumarea cadavrelor umane, cimitirele, crematoriile umane, precum și criteriile profesionale pe care trebuie să le îndeplinească prestatorii de servicii funerare și nivelul fondului de garantare, p. 5, disponibilă la adresa http://gov.ro/fisiere/subpagini_fisiere/NF_HG_741-2016.pdf [consultată la data de 26.11.2016].

²¹ H.G. nr. 617 din 23 iulie 2014 privind stabilirea cadrului instituțional și a unor măsuri pentru punerea în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 528/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 mai 2012 privind punerea la dispoziție pe piață și utilizarea produselor biocide, publicat în M. Of. nr. 589 din data de 6 august 2014.

În pus, potrivit art. 19 din norme, este obligatorie și aplicarea unei brățări – care nu se confecționează din materiale biodegradabile – în jurul încheieturii mâinii drepte sau stângi a decedatului pe care sunt imprimare datele de identificare ale firmei care a acordat serviciile funerare, îngrijirile mortuare și serviciile de tanatopraxie, aceasta având rolul de servi la identificarea prestatorului de servicii funerare în cazul unei plângeri ulterioare și pentru responsabilizarea acestuia²². Neîndeplinirea acestei obligații constituie contravenție și se sancționează cu amendă de la 500 lei la 1000 lei.

Întrebarea care se pune este: *cine este subiectul activ al acestor contravenții?* Persoana fizică, tanatopractorul, sau persoana juridică, prestatorul de servicii funerare? În ceea ce ne privește considerăm că *numai tanatopractorul poate răspunde contravențional pentru încălcarea prevederilor art. 17 alin. (1)-(3) și art. 19 din norme.*

Potrivit prevederilor art. 3 alin. (2) din O.G. nr. 2/2001 persoana juridică răspunde contravențional *în cazurile și în condițiile prevăzute de actele normative* prin care se stabilesc și se sancționează contravenții²³. Ca și tehnică de reglementare, în jurisprudență s-a statuat că „răspunderea poate fi instituită în normele speciale, fie în mod *expres* – când se precizează explicit în norma contravențională că persoana juridică răspunde pentru săvârșirea respectivei contravenții și care este sancțiunea aplicabilă, fie *implicit* – când este evident, chiar în lipsa unei prevederi exprese, că acea contravenție poate fi comisa numai de către o persoană juridică, în funcție de specificul faptei prevăzute în actul normativ care stabilește fapta contravențională și sancțiunea aplicabilă”²⁴. În cazul nostru, normele contravenționale nu precizează explicit că prestatorul de servicii răspunde pentru săvârșirea acestor contravenții. Cum numai tanatopractorul are dreptul de a efectua îmbălsămări/tanatopraxii și de a semna certificatul de îmbălsămare, fără a avea nevoie de contrasemnătura altei persoane, certificat prin care tanatopractorul *atestă tocmai executarea obligațiilor a căror încălcare constituie contravenție*, nu putem decât concluziona că persoana juridică, prestatorul de servicii funerare, nu va răspunde contravențional, numai tanatopractorul purtând avea calitatea de subiect activ al acestor contravenții²⁵.

În concluzie, *serviciile funerare* prevăzute de art. 21 alin. (1) din lege și art. 2 alin. (1) din norme nu pot fi realizate în întregime exclusiv de *prestatori de servicii*

²² Guvernul României, *Nota de fundamentare la H.G. nr. 741/2016*, p. 7.

²³ *Ordonanța nr. 2/2001* privind regimul juridic al contravențiilor, publicată în M. Of. nr. 410 din data de 25 iulie 2001.

²⁴ A se vedea Tribunalul Cluj, secția mixtă de contencios administrativ și fiscal, de conflicte de muncă și asigurări sociale, *decizia civilă nr. 907/R/2012*, disponibilă pe http://www.tribunalulcluj.ro/juris_hotarari/pv_contravenctie/6178%20211%202011.pdf [consultată la data de 21.06.2017].

²⁵ Normele prevăd și o situație când se precizează explicit în norma contravențională că persoana juridică va răspunde pentru săvârșirea respectivei contravenții. Astfel, potrivit art. 39 alin. (1), fiecare persoană decedată care urmează să fie incinerată va avea datele de identificare (nume, sex și data nașterii) atașate sub forma unei brățări aplicate în jurul articulației gleznei sau mâinii, *obligația etichetării revenind firmei de pompe funebre*, care preia decedatul și efectuează transportul acestuia, neîndeplinirea acestei obligații constituind contravenție sancționată cu amendă de la 500 lei la 1000 lei.

funerare, o parte din acestea putând fi îndeplinite numai de către alte persoane juridice. De asemenea, unele dintre serviciile funerare pot fi realizate și separat. Toate *servicii funerare* privesc exclusiv *rămășițele pământești* ale defunctului, motiv pentru care serviciul religios oficiat de reprezentanții cultelor cu ocazia înmormântării nu se consideră prestare de *servicii funerare*, acesta adresându-se nu corpului, ci sufletului celui trecut la cele veșnice.

Prestatorii autorizați sanitar pentru prestarea de *servicii funerare* pot realiza *servicii* precum primirea comenzii pentru înmormântare, transportul persoanei decedate, pregătirea pentru înmormântare, așezarea pe catafalc și organizarea ceremoniei de ultim rămas bun, la organizarea serviciilor funerare, potrivit art. 2 alin. (2) din lege, persoanele obligate să dispună cu privire la înmormântare și prestatorii serviciilor funerare fiind obligați să colaboreze între ei, să țină cont de voința exprimată în timpul vieții de către defunct sau, în lipsa acesteia, să țină seama de apartenența religioasă a defunctului. Cimitirele autorizate sanitar pentru activități de înmormântare/înhumare asigură *servicii funerare* precum înmormântarea, înhumarea, exhumarea și exhumarea. Crematoriile autorizate sanitar pentru activități de incinerare a persoanelor decedate realizează *servicii funerare* precum incinerarea, preluarea urnei și așezarea acesteia în nișa specială, predarea urnei.

În încheiere mai trebuie să precizăm că numai prestatorii de *servicii funerare* – nu angajații acestora, precum tanatopractorii, sau alte persoane care realizează unele *servicii funerare*, precum cimitirele și crematoriile – au obligația de a constitui un *fond de garantare* pentru plata despăgubirilor datorate în *cazul neîndeplinirii sau al îndeplinirii defectuoase a prestărilor de servicii funerare*. Potrivit art. 27 alin. (2) din lege, constituie fond de garantare *fie* suma depusă într-un cont special la banca la care operatorul economic are deschis contul curent, *fie* garanția bancară sau asigurarea de malpraxis încheiată la valoarea fondului de garantare. Nivelul fondului de garantare este stabilit la nivelul contravalorii a cinci ajutoare de înmormântare²⁶, cu obligativitatea majorării acestui fond în funcție de actualizările anuale ale cuantumului acestui ajutor și de realimentare în cazul plății de despăgubiri.

Bibliografie:

1. *Ordonanța nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor*, publicată în M. Of. nr. 410 din data de 25 iulie 2001.

2. *Legea nr. 104 din 27 martie 2003 privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului*, republicată în M. Of. nr. 213 din data de 25 martie 2014.

²⁶ Cuantumul ajutorului de deces este de 3.131 lei, a se vedea art. 17 lit. (a) din *Legea nr. 7 din 16 februarie 2017* a bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2017, publicată în M. Of. nr. 128 din data de 17 februarie 2017.

3. *H.G. nr. 955 din 15 iunie 2004* pentru aprobarea Reglementărilor-cadru de aplicare a Ordonanței Guvernului nr. 71/2002 privind organizarea și funcționarea serviciilor publice de administrare a domeniului public și privat de interes local, publicată în Monitorul Oficial nr. 660 din data de 22 iulie 2004.

4. *Legea nr. 296 din 28 iunie 2004* privind Codul consumului, republicată în M. Of. nr. 224 din data de 24 martie 2008.

5. *H.G. nr. 857 din 24 august 2011* privind stabilirea și sancționarea contravențiilor la normele din domeniul sănătății publice, publicată în M. Of. nr. 621 din data de 1 septembrie 2011.

6. Camera Deputaților, *Expunere de motive la Proiectul de Lege privind cimitirele, crematoriile umane și serviciile funerare*, disponibilă la <http://www.cdep.ro/proiecte/2009/500/90/2/em592.pdf> [consultată la data de 20.04.2017].

7. Consiliul Legislativ, *Aviz referitor la propunerea legislativă privind cimitirele și serviciile funerare*, disponibil la <http://www.cdep.ro/proiecte/2009/500/90/2/cl592.pdf> [consultat la data de 20.04.2017].

8. *Legea nr. 102 din 8 iulie 2014* privind cimitirele, crematoriile umane și serviciile funerare, publicată în M. Of. nr. 520 din data de 11 iulie 2014.

9. *H.G. nr. 617 din 23 iulie 2014* privind stabilirea cadrului instituțional și a unor măsuri pentru punerea în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 528/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 mai 2012 privind punerea la dispoziție pe piață și utilizarea produselor biocide, publicat în M. Of. nr. 589 din data de 6 august 2014.

10. *Proiectul Hotărârii de Guvern* pentru aprobarea normelor tehnice și sanitare privind serviciile funerare, înhumarea, incinerarea, transportul, deshumarea și reînhumarea cadavrelor umane, cimitirele, crematoriile umane, precum și criteriile profesionale pe care trebuie să le îndeplinească prestatorii de servicii funerare, elaborat de Ministerul Sănătății, disponibil la adresa http://old.ms.ro/documente/HG_1233_2516.pdf [consultat la data de 22.06.2017].

11. *Nota de fundamentare la H.G. nr. 741/2016* pentru aprobarea Normelor tehnice și sanitare privind serviciile funerare, înhumarea, incinerarea, transportul, deshumarea și reînhumarea cadavrelor umane, cimitirele, crematoriile umane, precum și criteriile profesionale pe care trebuie să le îndeplinească prestatorii de servicii funerare și nivelul fondului de garantare, disponibilă la adresa http://gov.ro/fisiere/subpagini_fisiere/NF_HG_741-2016.pdf [consultată la data de 22.06.2017].

12. *H.G. nr. 741 din 12 octombrie 2016* pentru aprobarea Normelor tehnice și sanitare privind serviciile funerare, înhumarea, incinerarea, transportul, deshumarea și reînhumarea cadavrelor umane, cimitirele, crematoriile umane, precum și criteriile profesionale pe care trebuie să le îndeplinească prestatorii de servicii funerare și nivelul fondului de garantare, publicată în M. Of. nr. 843 din data de 24 octombrie 2016.

13. *Ordinul nr. M.117 din 4 octombrie 2016 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și administrarea cimitirelor militare*, publicat în Monitorul Oficial nr. 854 din 27 octombrie 2016.

14. *Legea nr. 7 din 16 februarie 2017 a bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2017*, publicată în M. Of. nr. 128 din data de 17 februarie 2017.

15. Tribunalul Cluj, secția mixtă de contencios administrativ și fiscal, de conflicte de muncă și asigurări sociale, *decizia civilă nr. 907/R/2012*, disponibilă pe http://www.tribunalulcluj.ro/juris_hotarari/pv_contraventie/6178%20211%202011.pdf [consultată la data de 21.06.2017].

16. Filip Pavel, *Partea sufletului. Un vechi obicei juridic de sorginte romană, încorporat în conținutul desemnat prin noțiunea de „sarcină a moștenirii”*, în Revista română de jurisprudență nr. 4/2016, p. 179-184.

17. Silviu-Dorin Șchiopu, *Contravenții prevăzute de Legea nr. 102/2014 privind cimitirele, crematoriile umane și serviciile funerare*, în Revista Universul Juridic nr. 5/2017, p. 127-139.